

Asia: VN/10847/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle työttömyysturvaa ja julkisia työvoima- ja yrityspalveluja koskevien lakien muuttamista koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

1) Lausuttavaa luonnoksen työttömyysturvalakia koskevista muutosesityksistä?

Palkkatuetussa työsuhteessa olevalla työnhakijalle pidetään työnhakukeskustelu kuukautta ennen työsuhteen päättymistä. Työnhakijalle asetetaan tällöin työnhakuvelvollisuus. Nykyinen lainsäädäntö kuitenkin tekee työnhakuvelvollisuudesta merkityksettömän, sillä kokoaikainen työsuhde katsotaan päteväksi syyksi jättää hakematta työtä. Ehdotettu muutos työttömyysturvalain 2a luvun 12 §:ään momenttiin 3 ”työnhakija on työnhakuvelvollisuuden tarkastelujakson aikana työllistynyt yhdenjaksoisesti ja kokoaikaisesti muussa kuin palkkatuetussa työssä vähintään kahden viikon ajan” poistaa palkkatuetun kokoaikatyön pätevistä syistä jättää toteuttamatta työllistymissuunnitelmaa tai sitä korvaavaa suunnitelmaa. Tämä muutos on mielestämme toimiva ja linjassa palkkatuen tarkoituksen kanssa. Jos palkkatuettu kokoaikatyö olisi pätevä syy jättää laiminlyödä työnhakuvelvollisuutta, niin kuukautta ennen palkkatukijakson päättymistä järjestetty työnhakukeskustelu jää tosiasiallisesti merkityksettömäksi eikä palkkatukityö tällöin edistä työllistymistä avoimille työmarkkinoille.

Toinen selkeytys liittyy korvauksettomaan määräaikaan ja työllistymistä edistäviin palveluihin. Työttömyysturvalain 10 luvun 4 §:ään lisätään täsmennys ”Jos työnhakija on kieltäytynyt tarjotusta työstä ennen työllistymistä edistävän palvelun alkamista ja korvaukseton määräaika alkaa palvelun alkamisen jälkeen, työttömyysetuutta maksetaan palvelun ajalta sen estämättä, mitä 2 a luvun 4 §:ssä säädetään”. Tämä muutos selkeyttää mielestämme lainsäädäntöä. Lyhyissä palveluissa säilyy nykyisessä lainsäädännössä työnhakuvelvollisuus, joten tämä on linjassa uuden lainsäädännön kanssa.

2) Lausuttavaa julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettua lakia koskevista muutosesityksistä?

1.1.2023 voimaantulleissa lakimuutoksissa muutettiin työttömän määritelmää. Aiemmin työttömänä pidettiin opiskelijaa, jonka opinnot eivät ole päätoimisia työttömyysturvalain 2 luvun mukaan. Vuodenvaihteen 2023 jälkeen työttömänä pidetään opiskelijaa, jonka opinnot eivät ole päätoimisia 2

luvun 10 §:n mukaisesti. Tässä ei ole otettu huomioon opiskelua koskevia poikkeuksia, jotka on listattu 2 luvun 10 a §:ssä. Tämän kohdan perusteella sivutoimisena pidetty opiskelija ei ole JTYP:n mukaan työtön. Muutos ei ole ollut tarkoitettu ja muutosesityksessä korjataan tämä epäjohtamukaisuus. Muutos on mielestämme erittäin aiheellinen ja asettaa työnhakijat tasa-arvoiseen asemaan.

Toinen esitettävä muutos liittyy työnhakuvelvollisuuden asettamiseen. JTYP-lain 3 luvun 7 §:n mukaan työnhakuvelvollisuutta ei aseteta, jos työttömyys on päättymässä esimerkiksi päätoimisten opintojen alkaessa kuukauden sisällä. Koska omaehtoiset opinnot työttömyysetuudella tuettuna, päätoiminen työttömyysetuudella tuettu omaehtoinen kotoutumiskoulutus sekä työvoimakoulutus ovat päätoimisia opintoja, lakia on tulkittu niin että työnhakuvelvollisuus on jätetty asettamatta tai poistettu kuukautta ennen näiden opintojen alkamista. Muutosesityksen mukaan tämä työnhakuvelvollisuuden asettamatta jättäminen ei ole tarkoituksenmukaista, sillä työnhakija-asiakkaalla voi olla työnhakuvelvollisuus opintojen aikana. Jatkossa työnhakuvelvollisuutta ei poisteta ennen näiden opintojen alkua työnhakija-asiakkaiden tasavertaisuuden nimissä. Mielestämme uudistus selkeyttää työnhakija-asiakkaiden palvelua ja ohjausta, etenkin kun suurella osalla JTYP-lain mukaisissa palveluissa olevilla asiakkailla on työnhakuvelvollisuus. Asiakastyötä tekeviltä työntekijöiltä tämä muutos vaatii jatkossa tarkkuutta sen suhteen, milloin työllistymissuunnitelman päivitetään ja miten työnhakuvelvollisuuden muutokset laitetaan voimaan.

JTYP-lakiin ehdotetaan muutettavaksi myös sanamuotoa työttömyysetuudella tuettujen omaehtoisten opintojen seuranta koskevaan 6 luvun 8§:ään. Muotoilua ”työnhakijan on esitettävä työ- ja elinkeinotoimistolle tarpeellinen selvitys opintojensa etenemisestä” ehdotetaan muutettavaksi muotoon ”(t) yö- ja elinkeinotoimisto voi lisäksi edellyttää, että työnhakija esittää sille tarpeellisen selvityksen opintojen etenemisestä”. Tämä muutos takaa sen, että viranomaisella olisi mahdollisuus oman harkinnan mukaan tarkistaa opintojen etenemistä omassa käytössä olevista tietovarannoistaan. Esityksessä todetaan, että tämä muutos tulisi voimaan myös kuntakoikeilussa mukana olevissa kunnissa.

Jyväskylän kaupungilla ei ole ollut käytössä esityksessä mainittua Koski-tietovarantoa, joten asiakastyössä on tähän asti aina seurattu asiakkaan opintojen etenemistä asiakkaan oman ilmoituksen perusteella ja tarvittaessa pyydetty myös asiakkaalta tarvittavia asiakirjoja, joilla voi todentaa opintojen etenemisen. Jos Koski-tietovaranto tulisi käyttöön myös kuntakoikeilussa, tällä olisi merkittävät positiiviset vaikutukset. Omavalmentajien työ nopeutuisi huomattavasti, sillä omaehtoisten opintojen etenemisen seuranta työllistää heitä merkittävästi. Työnhakija-asiakkaita tulee usein muistuttaa opintojen etenemisen ilmoittamisesta, olla tarvittaessa yhteydessä asiakkaaseen puuttuvien tai vajaiden tietojen vuoksi, avata selvityspyyntöjä ja toisinaan tehdä päätöksiä opintojen tukemisen lakkauttamiseksi, ellei asiakas ole ilmoittanut opinnoistaan. Nämä toimenpiteet tulee usein tehtäväksi, vaikka itse opinnot etenisivät hyvin, jos työnhakija ei ole huomannut ilmoittaa opintojensa etenemisestä viranomaiselle. Koski-tietovarannon käyttöoikeus poistaisi tämän työmäärän omavalmentajan työpöydältä. Työnhakija-asiakkaan oikeusturvan kannalta uudistus olisi myös hyvä, sillä mahdollisiin opintojen keskeyttämisiin ja etenemättömyyksiin pystyttäisiin puuttumaan ajoissa, jolloin virheellisesti maksettujen etuuksien takaisinperinnän määrä vähenisi.

Lakia ehdotetaan myös muutettavaksi niin, että sellaista henkilöasiakasta, jonka työnhaku ei ole voimassa, koskevat lausunnot voidaan jatkossa kirjata asiakastietojärjestelmään eikä tarvitse enää käyttää yleistä asianhallintajärjestelmää. Tämä muutos on mielestämme tarpeellinen. Lausuntojen tallentaminen erilliseen asianhallintajärjestelmään vie turhaan resursseja asiakastyöstä, kun taas lausunnon tekeminen asiakastietojärjestelmään on nopea toimi muun työn ohessa.

3) Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettu laki; kohdennettu kysymys Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle ja kaikille työ- ja elinkeinotoimistoille:

Onko laissa säädettyä työttömän määritelmää tulkittu säännöksen sanamuodon mukaisesti vai esitysluonnoksessa oletuksena olevalla tavalla siten, että työttömyysturvalain 2 luvun 10 a §:n perusteella sivutoimisesti opiskelevaa on pidetty työttömänä? Onko määritelmäsäännöksen muutokselle näkemyksenne mukaan tarpeen esittää takautuvaa soveltamista (kts. lain voimaantulo- ja siirtymäsäännös)?

Ei lausuttavaa.

4) Lausuttavaa työvoimapalveluiden järjestämistä annettua lakia koskevista muutoksista?

Ei lausuttavaa.

5) Lausuttavaa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista annettua lakia koskevista muutoksista?

Muutoksessa on tarkoitus selkeyttää Uudenmaan työ- ja elinkeinotoimiston toimivaltaa vuorotteluvapaalla olevan asiakkaan yritystoiminnan pää- ja sivutoimisuuden arvioinnissa. Lakiin lisätään täsmennys ” Työ- ja elinkeinotoimistojen tehtävien hoitamisesta useamman kuin yhden työ- ja elinkeinotoimiston toimialueella voidaan säätää valtioneuvoston asetuksella, kun tehtävät koskevat työttömyysturvalain 1 luvun 4 §:n 3 momentissa tai vuorotteluvapaalaissa tarkoitetun työvoimapolitiittisen lausunnon antamista työttömyysetuuden saamisen edellytyksistä”. Kuntakokeilun työtehtäviin tai asiakaskuntaan tämä muutos ei vaikuta, mutta yleisellä tasolla nopeuttaa ja yksinkertaistaa työnhakija-asiakkaiden etuusasioiden käsittelyä ja on siksi kannatettava.

6) Lausuttavaa työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annettua lakia koskevista muutoksista?

Ei lausuttavaa.

7) Työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annettu laki; kohdennettu kysymys kokeilussa mukana oleville kunnille:

Onko laissa säädettyä työttömän määritelmää tulkittu säännöksen sanamuodon mukaisesti vai esitysluonnoksessa oletuksena olevalla tavalla siten, että työttömyysturvalain 2 luvun 10 a §:n perusteella sivutoimisesti opiskelevaa on pidetty työttömänä? Onko määritelmäsäännöksen muutokselle näkemyksenne mukaan tarpeen esittää takautuvaa soveltamista (kts. lain voimaantulo- ja siirtymäsäännös)?

Työttömyysturvalain 2 luvun 10 a §:ssä määritellään, että työnhakijan opintoja ei pidetä päätoimisinä, ”jos opiskeluaikaisen vähintään kuuden kuukauden vakiintuneen työssäolon tai yritystoiminnan harjoittamisen perusteella voidaan katsoa, ettei opiskelu ole esteenä kokoaikaisen

työn vastaanottamiselle. Työnhakijan opintoja ei pidetä päätoimisina myöskään, jos opinnot on aloitettu työsuhteen aikana ja työttömyys johtuu lomautuksesta tai irtisanomisesta taloudellisella tai tuotannollisella perusteella.”

Opintoja ei pidetä myöskään päätoimisina 1) jaksojen välisenä aikana, jos opinnot ovat jaksotettuja 2) työnhakija osallistuu työnantajan järjestämään tai hankkimaan koulutukseen, 3) työnhakija osallistuu muutosturvakoulutukseen, 4) kun opinnot ovat osa työllistymistä edistävää palvelua.

Lakia on kokemuksemme mukaan Jyväskylän seudun kuntakokeilun alueella tulkittu enimmäkseen esitysluonnoksessa oletuksena olevalla tavalla, niin että sivutoimisesti opiskelevaa on edellä mainittujen momenttien perusteella pidetty työttömänä. Lakimuutos on ollut vasta muutaman kuukauden voimassa ja ristiriitaisuus ei ole tullut vastaan isossa mittakaavassa kokeilussamme. Mutta jos yksittäisiä tapauksia on tullut, joissa sivutoimisesti opiskelevaa työnhakijaa ei ole pidetty työttömänä. Näkemykseenne mukaan niissä olisi tarpeen esittää takautuvaa soveltamista työnhakija-asiakkaiden tasavertaisen kohtelun vuoksi.

8) Lausuttavaa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista annettua valtioneuvoston asetusta koskevista muutoksista?

Työllistymistä edistämisen kuntakokeilusta annetun lain 12 a §:ssä on määritelty kuntakokeiluissa annettavat lausunnot. Muut, vaativammat ja harkintaa vaativat lausunnot kuuluvat Uudenmaan työ- ja elinkeinotoimistolle. Käytännössä on huomattu, että osa Uudellemaalle siirretyistä lausunnoista olisi voitu ratkaista myös kokeilukunnassa. Tämä on johtanut siihen, että lausuntojen antamista on palloteltu edestakaisin Uudeltamaalta kokeilukuntiin ja asiakkaiden etuusasioiden ratkaisemiseen on tullut viivettä. TEM esittää nyt kokeilulain 12 a §:ään väliaikaista muutosta, jonka myötä Uudenmaan työ- ja elinkeinotoimistolla olisi mahdollisuus käsitellä mikä tahansa asiakkaan työttömyysturva-asia. Lausunnon antamisen siirtäminen Uudeltamaalta kokeilukuntaan poistuisi tämän myötä. Tämä muutos on mielestämme erittäin tarpeellinen, sillä lausunnon antamisesta käyty keskustelu kuntakokeiluilmoituksin viivästyttää asiakkaan etuutta turhaan. Kun työttömyysturva-asia palautuu lausuttavaksi takaisin kuntaan, vaatii se yleensä omavalmentajalta syventymistä uudelleen tapaukseen, jota on edellisen kerran käsitelty viikkoja sitten. Toisaalta monesti Uudellemaalle ”tarpeettomasti” ohjatut työttömyysturvaselvitykset vaativat harkintaa, kuten yritystoiminnan alkamisen määrittely ja se, täyttääkö alkanut toiminta ylipäänsä yritystoiminnan kriteerit, jolloin omavalmentajan oma harkintavalta loppuu kesken. Osa työttömyysturva-asioista on siten aina ohjattava Uudenmaan työ- ja elinkeinotoimistoon ratkaistavaksi, vaikka lopputulos olisikin sellainen lausunto, joka kuuluu kuntakokeilutoimiston toimivaltaan. Etenkin tällaisissa tapauksissa Uudenmaan työ- ja elinkeinotoimiston mahdollisuus antaa lausunto selkeyttää ja nopeuttaa asiakkaan etuusprosessia.

Työllistymistä edistämisen kuntakokeilusta annetun lain 14 a §:ään 1 momenttiin esitetään myös muutosta, siten että käyttöoikeus monialaisen yhteispalvelun asiakastietojärjestelmään on jatkossa ei vain kunnan palveluksessa työskentelevällä, vaan myös kuntayhtymän palveluksessa työskentelevällä työntekijällä. Muutos on tarpeellinen.

9) Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista annettu valtioneuvoston asetus;

kohdennettu kysymys Uudenmaan työ- ja elinkeinotoimistolle:

Säännös, joka koskee Uudenmaan työ- ja elinkeinotoimiston nykyistä laajempaa toimivaltaa antaa työvoimapolitiittisia lausuntoja toisen työ- ja elinkeinotoimiston asiakkaan työttömyysturva-oikeudesta olisi mahdollista saattaa voimaan muita muutoksia nopeammalla aikataululla. Pidättekö tätä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena ottaen huomioon, että vuorottelukorvaukseen liittyviä lausuntoja koskeva muutos tehtäisiin tässä tapauksessa asetukseen myöhemmin, ja kuntien asiakkaana olevia työnhakijoita koskeviin työvoimapolitiittisiin lausuntoihin liittyvän toimivallan laajentaminen edellyttää lain tasolla tehtävää muutosta?

Ei lausuttavaa.

10) Muuta lausuttavaa?

Ei lausuttavaa.

Korhonen Mirva
Jyväskylän kaupunki - Elinkeino- ja työllisyysjaosto